

ILJA PROZOROV

D train.

Roheline piinapink

Vene keelest tõlkinud Katrin Väli

Tõlgitud väljaandest:

Илья Прозоров

Тоска зеленая

Авенариус

Таллинн, 2021

Toimetanud Katrin Kern

Korrektuuri lugenud Triinu Tamm

Kujundanud Maris Kaskmann

© Ilja Prozorov, 2023

© Tõlge eesti keelde. Katrin Hallas ja Loomingu Raamatukogu, 2023

© Kaanefoto. Kristina Dušina, 2023

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,

Maria-Kristiina Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee,

Marek Tamm, Jaak Tomberg, Udo Uibo

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-713-20-4 (trükis)

ISBN 978-9916-713-21-1 (epub)

*D TRAIN*¹

D train'i pidurid hakkasid sisisema, vagun kõikus mitu korda paremale ja vasakule ning jäi rippuma otse East Riveri halli vee kohale. Läbi elektri ühetasase undamise kandus vagunisse Manhattani silla hetkekski vaibumatu trummipõrin. Selles kohas peatus rong harva, aga täna oli just selline harv päev, ja miks on rong kesk silda, ei osanud reisijaist keegi seletada. Õigemini, see ei erutanudki kedagi vagunites istujatest ja seisjatest, kes nägid välja nagu kliiniku koridoris arstile pääsemist ootavad patsiendid. Kõigil oli täiesti kama, miks ripub *D train* keset Manhattani silda otse East Riveri kohal selle tohutu linna keskpunktis, selle ääretu maailma keskpunktis.

Saša istus oranžil plastistmel. Ta oli osa vagunist, kuid polnud veel osa neist, kel on täiesti kama, miks ripub *D train* otse East Riveri kohal keset Manhattani silda, selle tohutu linna keskpunktis – linna, kus kõik kutsuvad teda Sašaks, kuigi tegelikult on ta Salima. Aga täisnimi ... ei ... täisnime on parem mitte teada, sest et täisnime pole ettevalmistuseta inimesel lihtne välja öelda. Seepärast lühendavadki kõik ta lihtsalt „Sašaks“.

Saša oli sünnitanud Usbekistan – päikesest kõrbenud kodumaa liivale, eurooplase jaoks raskesti hääldatavatele nimedele ja häälikutele ning kuivale, kõik elava oma teel ära kõrvetavale tuulele. Varem oli vähe neid, kes oskasid tema kodumaad kaardil näidata. Aga nüüd ... nüüd piisab, kui lüüa maa nimetus interneti otsinguribale, ja saad täieliku info ühes üksikasjalike kirjeldustega kohtadest, maastikust, vaatamisväärsustest, kultuurist, toidust, loomastikust – kariloomadest, sarvlloomadest ning inimloomadest, nägudega, kortsudega ja probleemidega, telefoninumbritega, ZIP-koodide ja meilidega ning muu inimaju jaoks tarbetu jamaga.

¹ *D train* (D Sixth Avenue Express) on New Yorgi metroo ööpäevaringne liin, kõnekeeles öeldakse nii ka sellel liinil sõitva rongi kohta. – *Siin ja edaspidi autori märkused, kui ei ole märgitud teisiti.*

Metroorongid töötasid nagu kellavärk, liikusid ühtlase kiirusega ega vedanud reisijaid peaaegu kunagi alt. Kihutasid piki vanu rāpaseid tunneleid, vasardasid ratastega vastu rōōbaste liitekohti, pōōrangutel looklesid nagu ussid ja armastasid jaamade vahel peatuda ning mõni minut seista, otsekui tuletades meelde midagi enese jaoks väga tähtsat. Siin, nendel lõpututel allmaaraudtee jaamavahedel, pillas Saša mõned kuud tagasi rongirataste alla oma kodumaa, nagu olid pillanud enne teda tuhanded, miljonid temasugused ja nagu pillavad veel tuhanded ja miljonid. Saša ei talunud, kui rong järsku tunnelis peatus. Aga veel vähem talus ta seda, kui rong hangus siin, Manhattani sillal, sest siin vaatas talle otsa uus kodumaa, tema uus linn, mis õrritas meeli oma hommikuste kahvatute tuledega. Saša vaatas neid tulesid ja oleks tahtnud ulguda; tuua kuuldavale veniva ja kaikuva ulu, et teda kuuleks kogu maailm. Et see maailm ütleks talle, lihtsalt ütleks, või ei – vihjaks –, et tal hakkab kõik laabuma, et kõik läheb kindlasti hästi.

Aga Saša ei osanud ulguda. Ulgumise asemel hakkas tal kõht näljast korisema. Saša pōōrdus āra aknast, kus pealetōōkkivalt mānglesid tema uue kodumaa tuled, ja heitis pilgu vaguni seinale, millel rippus kirev plakat:

UUS MUUSIKAL „ALADDIN“. SHOW KOGU PERELE. PILETID ON JUBA MÜÜGIL. ĀRGE LASKE MÖÖDA AASTA PEAMIST TEATRISÜNDMUST!

Saša vaatas plakati Aladdini. Aladdin oli indialane. Samasugune nagu tema, kaotanud kodumaa allmaaraudtee rataste alla ja omandanud uue selle arvukates jaamavahedes. Hindu-Aladdin naeratas lumivalget naeratust, paljastades sõduritena ühtlaselt rivistunud hambad. Tema peas kõrgus turbani kollane kookon.

Linn ei maganud, linn polnud heitnud magama oma asutamise päevast saati. Ka Saša oli magamisest vōōrdunud. Selles linnas ei tohi magada, kui tahad edu saavutada. Ainult *D train* oli justkui tukastusse vajunud. Tema järel vājus mālestustesse ka Saša.

Tāpselt aasta tagasi pāases ta vanglast. Sōna otseses mõttes. Vanglaks ei olnud mitte vangimaja, mitte bordell, mitte inimrōōvli kelder – kuhu neiu teel Usbekistanist Ameerikasse vōib tihti sattuda. Vanglaks oli saanud sünnikodu, kus vanemad peitsid oma arvukaid lapsi (neid

oli seitse) maailma kataklüsmide, hädade, sõdade ja suurte rahvastevändamiste eest. Saša töötas koduküla väikses juuksuritöökojas: lõikas, värvis, kärpis, tasandas, jälle värvis, jälle lõikas ... See tuli Sašal üsna hästi välja. Vahel istus ta korraliku valge, murdunud ning paksult kinniteibitud jalaga lauakese taha ning kandis kannatlikult erapunast lakki (punane oli tollal kohalike neidude seas moes, on muide ka praegu ja vaevalt mõnesaja lähema aasta jooksul moest läheb) pikkadele, kuivadele naiseküüntele. Küüned hakkasid importlakile vastu, sest nad olid harjunud mulla, vee ja tulikuuma õhuga. Pärast nädalat kurnavaid põllutöid koorus lakk maha; puhkepäevadel jooksid naised Saša juurde – puhkepäevadel unistas Saša oma puhkepäevadest. Sel ajal oli Sašal palju kavalere. Sellise populaarsuse saladus on lihtne: Saša tegi palju tööd ja ka teenis palju (muidugi kohaliku mõõdupuu järgi). Küla elanikkonna meessoost osa aga suhtus tõesse kui häbistavasse ja vääritusse tegevusse, eelistades päevade kaupa puude vilus puhata. Naised ei protesteerinud, aga kes hakkas streikima, sai rusikaga. Ka Saša ise oli teeninud välja nii mõnedki üsna kõvad toud vanemalt vennalt, kui julges teha talle vihjeid tema jõudeoleku kohta.

Sel ajal kleepis end Sašale külge noormees lähimast linnast, ja tegi seda tõsiste kavatsustega. Kogu perekond veenis Sašat kooris, et ta peaks pulmad ja sõidaks ära Taškenti. Saša tõrkus, karjus ema ja isa peale. Et Saša teaks, kus on tema koht, peksis isa ta läbi kuni peaaegu teadvusekaotuseni. Ta vedeles mitu nädalat kodus; lagi sai tema aknaks, tema fantaasiamaailmaks. Laes hõljusid iidsed ämblikuvõrgud ja elas vana hiiglasuur habemega ämblik. Öösiti nägi Saša õudseid unesid.

Aga seejärel ta jälle lõikas, värvis ja lõikas, värvis ja jälle lõikas, ja jälle värvis. Kuni Saša töö juurde tuli tema peigmees, tiris Saša juukseid pidi tänavale ja asus teda hoolega kolkima, kisades üle kogu tänava, et Saša petab teda tagaruumis oma klientidega (Saša lõikas juukseid ka meestel). Kuidagimoodi rabeles Saša armukadede kavaleri haardest lahti ja jooksis päästvasse, nagu talle tundus, vanematekoju. Kuid peigmees oli juba jõudnud Saša perekonnale tema „seiklustest“ pajatada. Sel päeval sai Saša lõplikult täiskasvanuks. Ta ei saanud vanemaks aasta-kahe või kümne aasta, vaid ühekorraga kogu elu võrra. Ta sai elutargaks ja julmaks. Maailm muutus iga isa hoobiga. Neli päeva oksendas Saša verd ega saanud midagi süüa.

Isa tegi talle aseme pööningule, kus Saša elas paar kuud. Ema tõi vett ja süüa, aga rääkida polnud tal õigust. Saša mõistis, et vanemad on lihtsalt inimesed, kelle nende aeg on ära hirmutanud ja piinanud; tal oli neist kahju, kuna nad polnud oma elus ju näinud mitte midagi head ja helget. Saša polnud vanemate peale pahane. Mingil hetkel tundis Saša, kuidas temasse tuleb uus jõud; ta mõtles, et tema elu on kallim kui mis tahes teine ja et ta hindab oma elu ja on kohustatud kaitsma seda kõige esimesena ... Kaks kuud – see on paras aeg, et kõik läbi mõelda ja kaaluda.

Ühel varasel hommikul, kui Saša koduaresti tähtaeg lähenes lõpule, ilmus tema juurde pööningule väga kaunis neiu. Sašale tundus, et ta on seda neiu kusagil näinud, võib-olla eelmises elus. Neiu istus voodi servale ja vaatas Sašale tähelepanelikult silma.

„Kas sa mäletad mind?“ küsis ta sõbralikult.

Saša vastas, et ei mäleta. Ja üleüldse, kes lubas tal siia tulla, kui isegi emal pole õigust tütreaga rääkida.

„Ma ütlesin neile, et ma olen prokuratuurist. Su isa on usaldav inimene ja kardab väga võimuseid.“

Saša ehmus.

„Ära karda. Ma käisin kunagi sinu juures juuksuris, mäletad? Me veel vaidlesime, mis vanuses on kõige parem mehele minna.“ Neiu tõstis parema käe ja näitas ilusat säravat valgest kullast väikese briljandiga sõrmust nimeta sõrmes. „Mäletad, ma täitsin sinu jaoks ankeedi?“ naeratas neiu.

No muidugi. Sašale meenus, et kaunis neiu tõmbas ta mingisse avantüüri, mis oli seotud loteriiga ja sõiduga Ameerikasse.

„Mul on sulle uudiseid.“

Saša kartis uudiseid. Ta polnud harjunud elult head ootama. Ja ka nüüd muutus ta valvsaks nagu öökull ja isegi kergitas end voodis, lükates padja põrandale. Ilmtingimata juhtub midagi hirmsat – selline oli Saša otsus. Veri tõusis talle pähe. Selgub, et see kaunis neiu tuli, et Saša kinni võtta ja jaoskonda viia, aga seejärel vangi. Saša oli kuulnud kohalikest vanglatest, kust tütarlapsed tulid elusalt välja vaid väga suure pistise eest. Saša teadis hästi, et sellist raha pole tema perekonnas mitte iialgi nähtud. Tähendab, selline finaali siis, niiviisi siis peab kõik lõppema, jõudmata alatagi. Saša on kõigest kakskümmend kaheksa, aga tema elu on juba ammu lähenenud lõputiitritele ekraanil;

selle neiu saabumisega varisesid kõik ootused ühe sekundiga kokku. Saša tahtis kutsuda abi, piiksuda nagu linnupoeg, karjuda, kisendada, röökida täiest kõrist ...

„Õnnitlen, varsti sõidad sa Ameerikasse!“

Esimesed päevad New Yorgis oli ta linnast ja inimestest pahviks löödud. Mälestusteks polnud aega. Ta saabus, oskamata sõnagi inglise keelt. Tema esimeste kuude rotielust Brooklyni serval poolkeldrikorrusel sai suurepärase ellujäämiskool. Sašal polnud selles paljumiljonilises linnas sugulasi, polnud sõpru, polnud isegi tuttavaid. Ta oli üksi – ja punkt.

Viimaks hakkas *D train* liikuma ja suundus sügavale Brooklynisse. Saša võttis välja märkmiku ja libistas veel kord silmad üle nimekirja:

Maapähklivõi
Leib seemnete ja rosinatega
Sinep
Mähkmed, kaks pakki, maasikalõhnalised
Huulepulk, helepunane
Komplekt pliiatseid, värvilisi
Kapronsukad
Pesupulber

Saša kaalutles, mis poodi minna. Otsustas väljuda 20. avenüül ja kõndida mööda 86ndat tagasi. Kust osta toidukaubad, ta teadis. Sukkade ja mähkmetega oli keerulisem. Kõige rohkem kartis ta müüjaga rääkida. Muidugi, ta kasutab Google'i tõlki, vaatab transkriptsiooni, hääldust, aga müüjale silma vaadata – seda kartis Saša enim. Kui poleks seda lollakat häbelikkust, oleks ta keele juba ammu selgeks õppinud. Tõtt-öelda rääkis Saša ka vene keelt viletsasti: ajas lõpud segi, eksles lauselühendites otsekui pimedates Brooklyni kvartaalites. Aga vene keel oli ainsaks päästerõngaks selles ääretus emigrantlikus ookeanis, kus Saša oma armetu paadiköksiiga hulpis, kaotanud mis tahes orientiirid, pillanud käest aerud ja lõhkunud mootori. Jah, muidugi, oli olemas ka usbeki diasporaa, aga mitte seetarvis ei lahkunud Saša Usbekistanist, et jälle sukelduda sellesse maailma ühes tema kirjutamata, kuid püsivate seadustega.